

Περιεχόμενα

<i>Περιεχόμενα</i>	<i>1</i>
<i>Βιβλιογραφία</i>	<i>3</i>
<i>I. Γενικά</i>	<i>4</i>
<i>II. Το Σύνταγμα και το εκλογικό δίκαιο των νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου</i>	<i>5</i>
<i>1. Χαρακτηριστικά του εκλογικού νόμου</i>	<i>5</i>
<i>2. Το δικαίωμα της ψήφου</i>	<i>5</i>
<i>3. Η ατομικότητα της ψήφου</i>	<i>5</i>
<i>4. Η ισότητα της ψήφου</i>	<i>6</i>
<i>5. Η καθολικότητα της ψήφου</i>	<i>6</i>
<i>6. Η αμεσότητα της ψήφου</i>	<i>7</i>
<i>7. Η μυστικότητα της ψήφου</i>	<i>7</i>
<i>8. Η προσωπική ψήφος</i>	<i>8</i>
<i>9. Η υποχρεωτικότητα της ψήφου</i>	<i>8</i>
<i>10. Το αναλογικό σύστημα</i>	<i>8</i>
<i>11. Η αρχή της ανόθευτης εκδήλωσης της λαϊκής θέλησης</i>	<i>9</i>
<i>III. Ο έλεγχος του κύρους των εκλογών</i>	<i>10</i>
<i>1. Γενικά</i>	<i>10</i>
<i>2. Η νομική φύση των εκλογικών διαφορών</i>	<i>11</i>
<i>3. Η υπαγωγή των εκλογικών διαφορών στα δικαστήρια</i>	<i>12</i>
<i>α) στα πολιτικά</i>	<i>12</i>
<i>β) στα διοικητικά</i>	<i>12</i>
<i>IV. Η δικονομία των εκλογικών διαφορών</i>	<i>15</i>
<i>1. Οι εφαρμοστέες διατάξεις</i>	<i>15</i>
<i>α) Πριν την ισχύ του Κώδικα Διοικητικής Δικονομίας</i>	<i>15</i>
<i>α-1) Επί δημοτικών και κοινοτικών εκλογών</i>	<i>15</i>
<i>α-2) Επί αρχαιρεισιών</i>	<i>15</i>
<i>β) Κατά τον Κώδικα Διοικητικής Δικονομίας</i>	<i>16</i>
<i>β-1) Γενικά</i>	<i>16</i>
<i>β-2) Επί δημοτικών και κοινοτικών εκλογών</i>	<i>16</i>
<i>β-3) Επί αρχαιρεισιών</i>	<i>17</i>
<i>V. Η εκλογική δίκη</i>	<i>17</i>
<i>1. Οι γενικές αρχές που τη διέπουν</i>	<i>17</i>
<i>2. Το αντικείμενό της</i>	<i>18</i>
<i>3. Τα ένδικα μέσα και βοηθήματα</i>	<i>18</i>

<i>VI. Η ένσταση</i>	<i>19</i>
<i>1. Η έννοια</i>	<i>19</i>
<i>2. Οι προσβαλλόμενες πράξεις</i>	<i>19</i>
<i>3. Η ενεργητική και παθητική νομιμοποίηση</i>	<i>20</i>
<i>4. Πλειοσύτητα διαδικών</i>	<i>20</i>
<i>α) Πρόσθετη παρέμβαση</i>	<i>20</i>
<i>β) Ομοδικία</i>	<i>20</i>
<i>5. Τρόπος άσκησης</i>	<i>21</i>
<i>6. Η προδικασία</i>	<i>21</i>
<i>7. Η κύρια διαδικασία</i>	<i>22</i>
<i>8. Η αντένσταση</i>	<i>22</i>
<i>9. Η δικαστική απόφαση</i>	<i>23</i>
<i>α) Η ακύρωση της εκλογής</i>	<i>23</i>
<i>β) Η μεταρρύθμιση της εκλογής</i>	<i>23</i>
<i>γ) Η δημοσίευση της απόφασης</i>	<i>23</i>
<i>VII. Συμπεράσματα</i>	<i>24</i>

Βιβλιογραφία

- Γεωργόπουλος Κ., Επίτομο Συνταγματικό Δίκαιο, 1991*
- Λαυτόγλου Π., Γενικό Διοικητικό Δίκαιο, 1997*
- Λαυτόγλου Π., Διοικητικό Δικονομικό Δίκαιο, 1994*
- Δημητρόπουλος Α., Παραδόσεις Συνταγματικού Δικαίου, I-II, 2001*
- Δημητρόπουλος Α., Η δομή και η λειτουργία της σύγχρονης Δημοκρατίας, 1977*
- Ζηλεμένος Κ., Δικαιοσύνη και λαϊκή κυριαρχία, 1990*
- Καράκωστας Β., Ακυρωτικές και διοικητικές διαφορές για την ανάδειξη οργάνων διοίκησης
υ.π.δ.δ., Δίκη 27*
- Καράκωστας Β., Παρατηρήσεις στην ΣτΕ 5352/1995, Δίκη 27*
- Κατσούλης Δ., Η ανεκπλήρωτη αυτοδιοίκηση, 1993*
- Κεραμής Κ., Αστικό Δικονομικό Δίκαιο, 1986*
- Κυριακόπουλος Ηλ., Ελληνικόν Διοικητικόν Δίκαιον, τομ. Γ', 1962*
- Μάνεσης Α., Οι ευγυήσεις τηρήσεως του Συντάγματος, τομ. I, 1991*
- Μπαρδούτσος Δ., Σχόλιο στην ΣτΕ 5039/1995, Διοικητική Δίκη 1996*
- Μπέης Κ., Δικονομία Ιδιωτικών Διαφορών, 1999*
- Παναγόπουλος Κ., Δικαιοδοσία για την επικύρωση του αποτελέσματος δημοτικών ή
κοινοτικών εκλογών και για την εκδίκαση της έφεσης κατά της επικυρωτικής δικαστικής
απόφασης, Δίκη 18*
- Παραράς Π., Σύνταγμα 1975, Corpus II, 1985*
- Ράϊκος Αθ., Δικονομικό Εκλογικό Δίκαιο, 1982*
- Σγουρίτσας Χρ., Συνταγματικόν Δίκαιον, τομ. Α', 1965*
- Σοϊλεντάκης Ν., Τα Διοικητικά Δικαστήρια ως Εκλογοδικεία, 1986*
- Σοϊλεντάκης Ν., Νομαρχιακές και Δημοτικές Εκλογικές Διαφορές, 1997*
- Σοϊλεντάκης Ν., Περὶ του χαρακτήρα των διοικητικῶν δικαστηρίων για το κύρος
των δημοτικῶν εκλογῶν, Δίκη 18*
- Σπηλιωτόπουλος Ε., Εγχειρίδιο Διοικητικού δικαίου, 2000*
- Στασινόπουλος Μ., Δίκαιο Διοικητικῶν Διαφορῶν, 1964*

I. Γενικά

Ο θεσμός των Νομικών Προσώπων Δημοσίου Δικαίου, δημιουργήθηκε για να εξυπηρετήσει το δημόσιο συμφέρον. Τα Νομικά Πρόσωπα Δημοσίου Δικαίου διαθέτουν μονιμότητα και συνέχεια, απαραίτητα στοιχεία για την εκπλήρωση της αποστολής τους. Ακόμα και το κράτος αποτελεί ν.π.δ.δ. και μάλιστα το κορυφαίο.

Η σύσταση με νόμο, για πολιτικές, οικονομικές ή οργανωτικές σκοπιμότητες, οργανωτικών μονάδων της Δημόσιας Διοίκησης έξω από το νομικό πρόσωπο του Κράτους, που αποτελούν ιδιαίτερα νομικά πρόσωπα, αποκαλείται αυτοδιοίκηση.¹

Σύμφωνα με την αρχή της αυτοκυβέρνησης, τα μέλη των διοικητικών οργάνων των δημόσιων νομικών προσώπων εκλέγονται από τους διοικούμενους.

Όμως αυτοκυβέρνηση και αυτοδιοίκηση δεν είναι έννοιες ταυτόσημες. Ο αριθμός των μελών του συλλογικού οργάνου που διοικεί το νομικό πρόσωπο μπορεί να καθορίζεται είτε κατά περίπτωση είτε κατά κατηγορίες νομικών προσώπων με διάφορους τρόπους. Τέτοιοι τρόποι είναι ο διορισμός από κρατικά όργανα ή άλλα ν.π.δ.δ. ή η απευθείας εκλογή από τα πρόσωπα που υπάγονται σ'αυτά². Ο τελευταίος αυτός τρόπος αποτελεί το θέμα της εργασίας αυτής.

Η διαδικασία των εκλογών, ως ύψιστη εκδήλωση της αυτοκυβέρνησης των ν.π.δ.δ., τελεί υπό την εγγύηση του Συντάγματος όσον αφορά τις γενικές αρχές που αφορούν την εκλογική διαδικασία και υπό τον έλεγχο των διοικητικών δικαστηρίων προκειμένου της επισήμανσης και παράλειψης ευδεχόμενων παρατυπιών. Αυτό αποδεικνύει τη μεγάλη σημασία των εκλογών.

---

¹ *Επ. Σπηλιωτόπουλος. Εγχειρίδιο Διοικητικού Δικαίου, 2000, σελ.257 και Π. Λαγτόγλου, Γενικό Διοικητικό Δίκαιο, 1997, σελ. 639.*

² *Τέτοια Νομικά πρόσωπα είναι: τα εκπαιδευτικά ιδρύματα (ΑΕΙ & ΤΕΙ), οι επαγγελματικοί σύλλογοι (π.χ. δικηγορικοί σύλλογοι & ιατρικοί σύλλογοι), τα εμπορικά επιμελητήρια καθώς και οι οργανισμοί τοπικής αυτοδιοίκησης.*

II. Το Σύνταγμα και το εκλογικό δίκαιο των νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου.

1. Χαρακτηριστικά του εκλογικού νόμου

Ο εκλογικός νόμος είναι νομοθέτημα με κυρίαρχο το πολιτικό περιεχόμενο. Ο νομοθέτης έχει ευρεία ευχέρεια, ενόψει των εκάστοτε υφιστάμενων συνθηκών και έχοντας κατά νου την αποδοτική λειτουργία του δημοκρατικού πολιτεύματος, να καθορίσει το κατά την κρίση του προσφορότερο περιεχόμενο και το κατάλληλο εκλογικό σύστημα, αρκεί να μη θίγει τις κατοχυρωμένες συνταγματικές αρχές, όπως είναι οι αρχές της μυστικής, καθολικής και ίσης ψηφοφορίας.

2. Το δικαίωμα της ψήφου

Η άσκηση του δικαιώματος της ψήφου αποτελεί την κορυφαία διαδικασία κατά την οποία τα μέλη των ν.π.δ.δ. ή τα πρόσωπα που υπάγονται σ' αυτά, με τη δήλωση της βούλησής τους διαμορφώνουν τις επιλογές των νομικών προσώπων και εκλέγουν εκείνους που θα τις υλοποιήσουν, εξασφαλίζοντας έτσι την εύρυθμη λειτουργία τους.

Το Σύνταγμα θεσπίζει τις θεμελιώδεις αρχές που ισχύουν για την άσκηση του δικαιώματος της ψήφου και την ψηφοφορία στις βουλευτικές εκλογές και τις εκλογές των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης. Είναι οι αρχές της ατομικότητας, της ισότητας, καθολικότητας που αναφέρονται στην ουσιαστική φύση του εκλογικού δικαιώματος και της αμεσότητας, της μυστικότητας, της προσωπικής άσκησης και της υποχρεωτικότητας που ρυθμίζουν τη διεξαγωγή της ψηφοφορίας³.

3. Η ατομικότητα της ψήφου.

Σύμφωνα με την αρχή της ατομικότητας της ψηφοφορίας, ο ψηφοφόρος προβαίνει στην άσκηση του σχετικού δικαιώματός του ως άτομο και όχι ως μέλος κάποιας μερικότερης ομάδας. Η αρχή της ατομικότητας συνάγεται άμεσα από τα άρθρα 51§3 και 54 § 1, 2 Σ⁴.

³ Α. Δημητρόπουλος, Παραδόσεις Συνταγματικού Δικαίου, 2001

⁴ Α. Δημητρόπουλος, Παραδόσεις Συνταγματικού Δικαίου, 2001

4. Η ισότητα της ψήφου

Η ισότητα της ψήφου δεν προβλέπεται *expressis verbis* από το Σύνταγμα, αλλά συνάγεται από την γενική αρχή της ισότητας του άρθρου 4 Σ . Συνδέεται με την αρχή της καθολικότητας της ψήφου και της λαϊκής κυριαρχίας⁵ .

Η ισότητα του εκλογικού δικαιώματος εκφράζεται στις εξής προτάσεις: Πας εκλογεύς έχει μια ψήφου και πάσαι αι ψήφοι έχουν την αυτήν εκλογικήν ενέργειαν⁶. Άρα, αντίκειται στην ισότητα του εκλογικού δικαιώματος η πολλαπλή ψήφος (*vote plural*), κατά την οποία ορισμένες κατηγορίες εκλογέων διαθέτουν περισσότερες από μια ψήφους, και η πολλαπλή ψηφοφορία (*vote multiple*), κατά την οποία οι εκλογείς υπό προϋποθέσεις μπορούν να ψηφίζουν σε περισσότερες εκλογικές περιφέρειες.

5. Η καθολικότητα της ψήφου

Η καθολική ψηφοφορία καθιερώνεται ρητά από το Σύνταγμα στο άρθρο 51§ 3. Σύμφωνα μ' αυτή την αρχή, όλοι οι εκλογικά ενήλικοι πολίτες έχουν το δικαίωμα να ψηφίσουν.

Η καθολικότητα του εκλογικού δικαιώματος καθιερώθηκε στην Ελλάδα ήδη με τους εκλογικούς νόμους του 1822, του 1823 και του 1829, νωρίτερα δηλαδή από τις άλλες ευρωπαϊκές χώρες.

Η αρχή της γενικότητας της εκλογής απορρέει από την αρχή της λαϊκής κυριαρχίας⁷.

Από την αρχή αυτή απορρέει επίσης ο κανόνας ότι το Σύνταγμα απαγορεύει στο νομοθέτη να αποκλείσει του δικαιώματος της ψήφου κατηγορίες πολιτών με κριτήρια πολιτικά, οικονομικά ή κοινωνικά.

Ωστόσο γίνεται δεκτό ότι δεν υπάρχει παραβίαση αυτής της αρχής, όταν ο νομοθέτης περιορίζει το δικαίωμα αυτό για λόγους ηθικής αναξιοσύνης ή πνευματικής αναπηρίας ή αξιώνει ορισμένες διατυπώσεις από τον πολίτη για την άσκηση του, όπως είναι και η προηγούμενη εγγραφή του στους εκλογικούς καταλόγους.

⁵ Α. Δημητρόπουλος, Παραδόσεις Συνταγματικού Δικαίου σελ. 425.

⁶ Χρ. Σγουρίτσα, Συνταγματικόν Δίκαιον, τομ. Α', σελ. 222.

⁷ Σύμφωνα με τον Α.Μάνεση, Αι εγγυήσεις τηρήσεως του Συντάγματος, τομ. Ι, 1991, « Η καθιέρωση της καθολικής ψηφοφορίας αποτελεί επαλήθευση της δημοκρατικής αρχής, η οποία υπαγορεύει ένα *minimum* ίσης συμμετοχής όλων των πολιτών στον σχηματισμό της κρατικής θελήσεως, επειδή ακριβώς εξυπακούει ότι σ' αυτή εδρεύει η κυριαρχία».

Σχετική με την τελευταία περίπτωση είναι και η αξίωση της προηγούμενης συμπλήρωσης κάποιου χρονικού ορίου εγγραφής ή της εκπλήρωσης των οικονομικών υποχρεώσεων από τα μέλη των νομικών προσώπων, ως απαραίτητης προϋπόθεσης για την άσκηση του εν λόγω δικαιώματος⁸. Η οικονομική στήριξη των ν.π.δ.δ., και γενικότερα η ενεργή συμμετοχή των μελών τους, όντας μεγάλης ζωτικής σημασίας για τη λειτουργία και τη δραστηριοποίηση τους, αποτελεί πράγματι υποχρέωση όλων των μελών τους.

6. Η αμεσότητα της ψήφου.

Η αρχή της αμεσότητας προβλέπεται στο άρθρο 51 Σ. Σύμφωνα με το άρθρο 51§3 του παρόντος Συντάγματος η ψηφοφορία είναι άμεση, δηλ. τα μέλη του εκλογικού σώματος εκλέγουν απ' ευθείας τους βουλευτές. Η αρχή αυτή εισήχθη πρώτη φορά με εκλογικό νόμο το 1844, ενώ συνταγματικά καθιερώθηκε το 1864.

Η άμεση ψηφοφορία ανταποκρίνεται πληρέστερα στην αρχή της λαϊκής κυριαρχίας, γι' αυτό και είναι ο πλέον ευδεδειγμένος και δημοκρατικός τρόπος πραγματοποίησης του εκλογικού δικαιώματος.

Η πρόβλεψη της άμεσης εκλογής των μελών των διοικητικών συμβουλίων από τα μέλη των νομικών προσώπων δεν αποκλείει και τη δυνατότητα έμμεσης εκλογής, δηλαδή της ανάδειξης άλλων διοικητικών οργάνων από τα αμέσως εκλεγέντα μέλη των συμβουλίων⁹, τους εκλέκτορες. Αυτή η διάκριση αποτελεί και το κριτήριο για την υπαγωγή ή μη των σχετικών με τον έλεγχο του κύρους των εκλογών διαφορών στα διοικητικά δικαστήρια.

7. Η μυστικότητα της ψήφου

Κατά το άρθρο 51§3 η ψηφοφορία είναι μυστική, δηλαδή γίνεται με τέτοιο τρόπο ώστε να μην είναι δυνατή η αποκάλυψη του περιεχομένου της ψήφου του εκλογέα.

⁸ Τα μέλη που μπορούν να ψηφίσουν στις εκλογές των Επιμελητηρίων ή των Δικηγορικών Συλλόγων πρέπει να είναι «Ταμειακώς εντάξει».

⁹ Τέτοια όργανα είναι και οι Διοικητικές Επιτροπές, που προβλέπονται στο άρθρ. 5 του ν. 2081/1992 περί Επιμελητηρίων.

Η μυστικότητα της ψηφοφορίας αναφέρεται ρητά στις περισσότερες διατάξεις περί εκλογών των ν.π.δ.δ.¹⁰

8. Η προσωπική ψήφος

Η ψηφοφορία υπήρξε στη χώρα μας πάντοτε αυστηρά προσωπική. Ο εκλογέας δε μπορεί να ψηφίσει σε καμιά περίπτωση δια πληρεξουσίου ή δι' αλληλογραφίας, (όπως συμβαίνει σε εξαιρετικές περιπτώσεις σε ξένες εκλογικές νομοθεσίες), αλλά υποχρεούται να παρουσιαστεί αυτοπροσώπως, με το εκλογικό του βιβλιάριο ή την ταυτότητά του στο εκλογικό κατάστημα για να ψηφίσει¹¹.

9. Η υποχρεωτικότητα της ψήφου

Σύμφωνα με το άρθρο 51§5 «η άσκηση του εκλογικού δικαιώματος είναι υποχρεωτική», δηλαδή η παράλειψή της μπορεί να επισύρει κυρώσεις. Αντίθετα κάτι τέτοιο δεν ισχύει στα νομικά πρόσωπα. Αυτό συνάγεται από το γεγονός ότι στα σχετικά νομοθετήματα γίνεται λόγος για «δικαίωμα», καθώς και από τις προϋποθέσεις που μπορεί να προβλέπονται για την άσκηση του (εκπλήρωση οικονομικών υποχρεώσεων, συμπλήρωση ελαχίστου χρονικού ορίου εγγραφής)¹².

10. Το αναλογικό σύστημα

Το ίδιο το Σύνταγμα δεν ορίζει το εκλογικό σύστημα αλλά εξουσιοδοτεί τον κοινό νομοθέτη να το ρυθμίσει. Αυτό το γεγονός επέτρεψε πολλές καταστρατηγήσεις.

---

¹⁰ Ρητά αναφέρεται λόγου χάρη και στο άρθρο 194 του ν.3026/1954 «περί του Κώδικος των δικηγόρων» και στο άρθρο 5§3 του ν. 1301/1982 για τις «Ενώσεις Εφέδρων σε εφεδρεία Αξιωματικών των Ενόπλων Δυνάμεων».

¹¹ Αυτό προβλέπεται ρητά και στο εκλογικό δίκαιο των ν.π.δ.δ.. Ενδεικτικά αναφέρουμε το άρθρο 6§3 του ν. 2081/1992.

¹² Άρθρο 6 §1 του ν. 2081/1992.

Η ισότητα της ψήφου διασφαλίζεται μόνο με το αναλογικό εκλογικό σύστημα, το γνωστό ως «απλή αναλογική»¹³. Το εν λόγω σύστημα δεν είναι μόνο πολιτικά δίκαιο αλλά και συνταγματικά επιβεβλημένο¹⁴.

11. Η αρχή της ανόθευτης εκδήλωσης της λαϊκής θέλησης

Η αρχή της λαϊκής κυριαρχίας διατυπώθηκε σαν δόγμα (υπό τη μορφή αρχικά της «εθνικής κυριαρχίας») κατά τη Γαλλική Επανάσταση του 1789.

Η αρχή αυτή αποτελεί τον ακρογωνιαίο λίθο του δημοκρατικού πολιτεύματος. Κατά τον Α Δημητρόπουλο¹⁵, η πρώτη υποδηλώνει το πολίτευμα ,η δεύτερη τη βασική του αρχή. Σύμφωνα με το άρθρο 1§2 και 3 ο λαός αποτελεί το ανώτατο, κυρίαρχο όργανο από το οποίο πηγάζει κάθε εξουσία που ασκείται μέσα στο Κράτος.

Με το Σύνταγμα του 1975 καθιερώθηκε για πρώτη φορά η αρχή της ανόθευτης εκδήλωσης της λαϊκής θέλησης¹⁶. Η διάταξη αυτή καθιερώνει την σημαντική αρχή της ελεύθερης ψηφοφορίας, τελεί σε άμεση ουσιαστική συνάφεια με τις άλλες αρχές της εκλογής που προβλέπονται από το άρθρο 51 και υποχρεώνει το νομοθέτη και όλους τους λειτουργούς να διασφαλίσουν με κάθε πρόσφορο μέσο αυτή την εγγύηση. Υποστηρίζεται ότι είναι σημαντική επειδή αποτελεί ειδική έκφραση της αρχής της πολιτικής ελευθερίας και δεν περιορίζεται μόνο στην άσκηση του εκλογικού δικαιώματος.

Όμως έχει διατυπωθεί και άποψη σύμφωνα με την οποία, ο όρος «α ν ό θ ε υ τ ο ς» είναι διαγραπτός. Η αλλοίωση του εκλογικού αποτελέσματος, μόνο από την Κυβέρνηση μπορεί να

¹³ Δ. Κατσούλη, Η ανεκπλήρωτη αυτοδιοίκηση, 1993, σελ.35.

¹⁴ Αντίθετα ωστόσο έκρινε η νομολογία. Στην απόφ.1489/1987, το Διοικητικό Εφετείο Αθήνας έκρινε ότι οι διατάξεις της παραγράφου § 1 του άρθρου 227 του ν. 3026/1954 για τις εκλογές του Δ.Σ.Α. «καθιερώνοντας απόκλιση από το εκλογικό σύστημα της απλής αναλογικής...δεν αντίκεινται στη συνταγματική αρχή της λαϊκής κυριαρχίας...σύμφωνα με την οποία , ο λαός είναι το ανώτατο όργανο του Κράτους και η πηγή και ο φορέας της κρατικής εξουσίας, ούτε τη συνταγματικά κατοχυρωμένη ελευθερία της ασκήσεως των ατομικών και κοινωνικών δικαιωμάτων (άρθρ. 5§1 και 25 §1 του ίδιου Συντάγματος). Αλλ' ούτε με τη συνταγματική αρχή της ισότητας της ψήφου...δεν εμποδίζεται δε ο κοινός νομοθέτης να επιλέγει κατά την κρίση του το προσφορότερο εκλογικό σύστημα, ώστε ο ίδιος αριθμός έγκυρων ψηφοδελτίων υπό διαφορετικό εκλογικό σύστημα κατανομής εδρών να επηρεάσει διαφορετικά το εκλογικό αποτέλεσμα».Πρβλ. και ΑΕΔ 48/1978,35,38/1982.

¹⁵ Α. Δημητρόπουλου, Η δομή και η λειτουργία της σύγχρονης δημοκρατίας, 1977, σελ. 66.

¹⁶ Σύμφωνα με το άρθρο 52 Σ : «Η ελεύθερη και ανόθευτη εκδήλωση της λαϊκής θέλησης, ως έκφραση της λαϊκής κυριαρχίας, τελεί υπό την εγγύηση όλων των λειτουργών της Πολιτείας, που έχουν

γίνει, ανάγεται στην παθολογία της εκλογικής διαδικασίας, αποτελεί παράβαση των διατάξεων του εκλογικού νόμου και είναι πράξη ποινικώς κολάσιμη¹⁷. Κατά τον Π.Παραρά, ο κανών ότι «τα κρατικά όργανα δεν πρέπει να παραβιάζουν την εκλογική νομοθεσία», δεν δύναται, και κατά τη φύση του, να αποτελέσει κείμενο του Συντάγματος, εμφανίζει δε και προς τα έξω την Ελλάδα ότι ευρίσκεται σε στάδιο όπου τα πολιτικά ήθη είναι ακόμα αναυάπτουκα¹⁸. Σύμφωνα με άλλη άποψη δίνεται η εντύπωση ότι το κράτος δείχνει έλλειψη εμπιστοσύνης προς τα ανεξάρτητα όργανα, τα δικαστήρια, στα οποία έχει ανατεθεί ο έλεγχος του κύρους των εκλογών¹⁹.

III. Ο έλεγχος του κύρους των εκλογών

1. Γενικά

Είχε υποστηριχθεί παλιότερα, κυρίως στον πολιτικό χώρο, ότι ο έλεγχος του κύρους των εκλογών έπρεπε να ανατεθεί στη Βουλή. Υπέρ της άποψης αυτής είχε προβληθεί το επιχείρημα ότι μ' αυτόν τον τρόπο θα εξασφαλιζόταν η διάκριση των τριών εξουσιών και θα κατοχυρωνόταν η ανεξαρτησία της Βουλής.

Το Σύνταγμα του 1844 είχε υιοθετήσει αυτή την άποψη στο άρθρο 66. Τελικά όμως η θεωρία αυτή δεν επικράτησε, ούτε στην Ελλάδα αλλά κι ούτε στον υπόλοιπο ευρωπαϊκό χώρο.²⁰ Κύριο μειονέκτημά της ήταν ότι η κρίση της Βουλής, όντας πολιτική, θα κατέληγε εύκολα στην αλλοίωση του εκλογικού αποτελέσματος. Στις εκλογές του 1879, ο Θρ. Ζαΐμης, που είχε αποτύχει για λίγες ψήφους να εκλεγεί, μπήκε τελικά στη Βουλή με τη βοήθεια των πολιτικών του αντιπάλων, Τρικούπη και Κουμουνδούρου, οι οποίοι επικαλέστηκαν λαυθασμένη καταμέτρηση ψήφων σε ένα δήμο²¹.

Σήμερα στην Ελλάδα έχει επικρατήσει η αντίθετη γνώμη, σύμφωνα με την οποία ο έλεγχος του κύρους των εκλογών υπόκειται σε δικαστική κρίση, είναι δηλαδή έργο δικαστικό

υποχρέωση να τη διασφαλίζουν σε κάθε περίπτωση. Νόμος ορίζει τις ποινικές κυρώσεις κατά των παραβατών της διάταξης αυτής».

¹⁷ Βλ. άρθρο 162 Π.Κ.

¹⁸ Π.Παραρά, Σύνταγμα 1975 Corpus, II, 1985, σελ. 41

¹⁹ Κ. Γεωργόπουλου, Επίτομο Συνταγματικό δίκαιο, 1991, σελ. 272.

²⁰ Αθ. Ραΐκου, Δικονομικό Εκλογικό Δίκαιο, 1982, σελ. 45-47.

²¹ Τέτοιου είδους επεισόδια στην ιστορία της Νεώτερης Ελλάδας δυστυχώς δεν σπάνιζαν, αμαυρώνοντας την εικόνα της πολιτικής. Φτάνει να θυμηθούμε πώς ο Ι.Κωλέττης και ο Δημ. Βούλγαρης διατηρήθηκαν στην εξουσία, καταπατώντας τις αρχές της δημοκρατίας και του κοινοβουλευτισμού.

και γι' αυτό έχει ανατεθεί στα δικαστήρια. Θεωρείται ότι μόνο η δικαστική εξουσία, όντας ανεξάρτητη υπό τις εγγυήσεις του Συντάγματος, μπορεί να εξασφαλίσει αμερόληπτη κρίση.

Το δημοκρατικό αίτημα για διάκριση των εξουσιών πραγματώνεται, καλύτερα μ' αυτόν τον τρόπο. Η δικαιοδοτική και η γενικότερη λειτουργία της δικαστικής αρχής αποτελεί κι αυτή εφαρμογή του νόμου, εκτέλεση μιας άλλης βούλησης, της βούλησης του κυρίαρχου οργάνου, του λαού. Η δικαστική απόφαση εκφράζει μια ιδεολογική και πολιτική κατεύθυνση που δεν ανήκει στους δικαστές αλλά στον ίδιο το λαό και εκδηλώνεται με τη μορφή του σεβασμού των συνταγματικών επιταγών και των ειδικότερων νομοθετημάτων.²²

2. Η νομική φύση των εκλογικών διαφορών

Η θεωρία²³, η νομολογία²⁴ και αργότερα και ο νομοθέτης υιοθέτησαν στην Ελλάδα την άποψη ότι οι εκλογικές διαφορές αποτελούν διαφορές δημοσίου δικαίου και δή διοικητικές διαφορές. Όμως υπάρχει μεγάλη αμφισβήτηση για την ειδικότερη φύση των εκλογικών διαφορών, δηλαδή για το αν πρόκειται για διοικητικές διαφορές ουσίας ή ακυρώσεως. Η κρατούσα άποψη θεωρεί τις εκλογικές διαφορές (βουλευτικές, δημοτικές, ν.π.δ.δ.) διαφορές ουσίας λόγω της εξουσίας των διοικητικών δικαστηρίων να τροποποιούν την πράξη που ανακηρύσσει τους εκλεγέντες²⁵. Η άλλη άποψη επικαλείται τον αντικειμενικό χαρακτήρα της εκλογικής δίκης και την έκταση του δεδικασμένου έναντι πάντων²⁶. Υποστηρίζεται επίσης ότι οι εκλογικές διαφορές θα έπρεπε να αντιμετωπίζονται ως *sui generis* διαφορές²⁷. Η διάκριση που γίνεται στη γερμανική θεωρία περί συνταγματικών και μη, διοικητικών διαφορών ακολουθείται εμμέσως και στην Ελλάδα. Έτσι, ο έλεγχος των βουλευτικών εκλογών έχει ανατεθεί στο ΑΕΔ, που αποτελεί εν μέρει συνταγματικό δικαστήριο, (συνδυάζει τις αρμοδιότητες μιας «συνδυασμένης ολομέλειας» όλων των ανώτατων δικαστηρίων με εκείνες ενός εκλογοδικείου²⁸).

Πριν το Σύνταγμα του 1975, ο νομοθέτης είχε υπαγάγει μερικές διοικητικές διαφορές ουσίας στα πολιτικά δικαστήρια. Σύμφωνα με τη διάταξη του άρθρου 1 Κ.ΠολΔ στη δικαιοδοσία

²² Κ. Ζηλεμένου, Δικαιοσύνη και λαϊκή κυριαρχία, 1990.

²³ Μ. Στασινόπουλου, Δίκαιο Διοικητικών Διαφορών, 1964, Ηλ. Κυριακόπουλου, Ελληνικών Διοικητικών Δίκαιον, τομ. Γ', 1962, σελ. 16.

²⁴ ΑΠ 770/1964, ΝοΒ 13, 662

²⁵ Ηλ. Κυριακόπουλου, ανωτ., Επ. Σπηλιωτόπουλου, Εγχειρίδιο Διοικητικού Δικαίου, 2000

²⁶ Μ. Στασινόπουλου, ανωτ., σελ. 80

²⁷ Αθ. Ραΐκου, Δικονομικό Εκλογικό Δίκαιο, 1982, σελ. 50.

²⁸ Π.Δ. Δαγτόγλου, Διοικητικό Δικονομικό Δίκαιο, 1994, σελ. 210.

των πολιτικών δικαστηρίων ανήκαν οι με νόμο υπαγόμενες σε αυτά διαφορές δημοσίου δικαίου(στοιχ. γ') και οι διοικητικές διαφορές που δεν υπάγονταν στα διοικητικά δικαστήρια (στοιχ. δ'). Αυτό ίσχυσε μέχρι το 1983.

Κατά το Σύνταγμα του 1975, οι διοικητικές διαφορές που υπάγονταν έως τότε στα πολιτικά δικαστήρια, έπρεπε να υπαχθούν υποχρεωτικά στα διοικητικά μέσα σε πέντε χρόνια από τη θέση σε ισχύ του Συντάγματος ενώ στο μεταξύ παρέμεναν αρμόδια τα πολιτικά (άρθρο 94 παρ.1 και 2 Σ).

Η ολοκλήρωση της δικαιοδοσίας των τακτικών διοικητικών δικαστηρίων αναβλήθηκε πολλές φορές και πραγματοποιήθηκε τελικά με το ν. 1406/1983.

3.Η υπαγωγή των εκλογικών διαφορών στα δικαστήρια

α. Στα πολιτικά

Με βάση τα άρθρα 82 και 86 του Συντάγματος του 1952 και τις σχετικές διατάξεις του κάθε φορά ισχύοντος Δημοτικού και Κοινοτικού Κώδικα ο έλεγχος του κύρους των εκλογών υπαγόταν στα πολιτικά δικαστήρια. Μετά την κατάργηση της ΠολΔικ 1834 και μέχρι την ισχύ του Ν. 1065/1980 περί Δημοτικού και Κοινοτικού Κώδικος η δικαιοδοσία αυτή των πολιτικών δικαστηρίων βασιζόταν στο άρθρο 1 ΚπολΔ.

β. Στα διοικητικά

Μετά την οριοθέτηση της δικαιοδοσίας των δικαστηρίων από το άρθρο 94 Σ και την υποχρεωτική υπαγωγή όλων των διοικητικών διαφορών ουσίας στα διοικητικά δικαστήρια, εκδόθηκε ο ν. 1406/1983, περί ολοκλήρωσης της δικαιοδοσίας των διοικητικών δικαστηρίων.

Σύμφωνα με το άρθρο 1 αυτού του νόμου: « 1. Υπάγονται στη δικαιοδοσία των τακτικών διοικητικών δικαστηρίων όλες οι διοικητικές διαφορές ουσίας που δεν έχουν μέχρι σήμερα υπαχθεί σε αυτή. Στις διαφορές αυτές περιλαμβάνονται ιδίως αυτές που αναφέρονται κατά την εφαρμογή της νομοθεσίας που αφορά(...) το κύρος των δημοτικών και κοινοτικών εκλογών καθώς και των αρχαιρεσιών για την ανάδειξη των οργάνων διοίκησης των νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου(...)».

Κατά μια άποψη, ενόψει της συνταγματικής αρχής της διάκρισης των εξουσιών, όπως αυτή διατυπώνεται στο άρθρο 93παρ.1 Σ, η διάταξη του Ν.1406/1983 θα πρέπει να ερμηνευτεί κατά τέτοιο τρόπο ώστε να θεωρείται ότι στα διοικητικά δικαστήρια μεταβιβάστηκε και η αρμοδιότητα για την επικύρωση του αποτελέσματος και την ανακήρυξη των επιτυχόντων και

επιλαχόντων συνδυασμών, δημάρχων ή προέδρων κοινοτήτων, δημοτικών ή κοινοτικών συμβούλων²⁹.

Επίσης υποστηρίζεται ότι είναι ορθότερο όλες οι διοικητικές διαφορές να υπάγονται για λόγους ενότητας στα διοικητικά δικαστήρια. Έτσι θα λυνόταν και το αδιέξοδο στην περίπτωση που ασκείται έφεση σε διοικητικό δικαστήριο κατά απόφασης πολιτικού δικαστηρίου (δηλαδή δικαστηρίου διαφορετικής δικαιοδοσίας).

Κατά άλλη άποψη αντίθετα, παρόλο που ο Ν. 1406/1983 κάνει λόγο για «ολοκλήρωση», αναφέρεται μόνο στις διαφορές και όχι στις υπόλοιπες υποθέσεις διοικητικού δικαίου³⁰. Στη δεύτερη περίπτωση δεν υπάρχει αίτημα για αυθεντική (με δύναμη δεδικασμένου) διάγνωση κάποιας έννομης συνέπειας, δεν πρόκειται δηλαδή για άσκηση γνήσιας δικαιοδοτικής λειτουργίας, αλλά για τη λήψη διοικητικών μέτρων³¹. Την άποψη αυτή ακολούθησε μέρος της νομολογίας που έκρινε ότι στη δικαιοδοσία των διοικητικών δικαστηρίων μεταφέρθηκε μόνο η εξέλεξη του κύρους των δημοτικών και κοινοτικών εκλογών, καθώς και των αρχαιρεσιών των ν.π.δ.δ³². Το Ανώτατο Ειδικό Δικαστήριο, τέλος, έκρινε ότι η νομοθετική ανάθεση των διαφορών αυτών στα πολιτικά δικαστήρια έπρεπε να θεωρηθεί ως ανάθεση «διοικητικής φύσεως αρμοδιότητας σε δικαστήρια» επομένως ο νομοθέτης θα μπορούσε να επιλέξει μεταξύ διοικητικών και πολιτικών δικαστηρίων σύμφωνα με το άρθρο 94 παρ. 4 Σ³³.

Κατόπιν αυτού ο νομοθέτης επανέφερε τις διαφορές αυτές, που είχαν ανατεθεί σε διοικητικές επιτροπές, στα πολιτικά δικαστήρια με το άρθρο 1 ν.1900/1990.

Ως αρχαιρεσίες για την ανάδειξη των οργάνων διοίκησης των ν.π.δ.δ. «η αμφισβήτηση του κύρους των οποίων γεννά διοικητικές διαφορές ουσίας, νοούνται εκείνες που διενεργούνται υπό τη μορφή της αμέσου εκλογής, της εκλογής δηλαδή των οργάνων διοικήσεως συγκεκριμένου νομικού προσώπου δημοσίου δικαίου από το σύνολο των εχόντων δικαίωμα ψήφου μελών αυτού»³⁴. Αντιθέτως, η προσβολή του κύρους έμμεσης εκλογής ή άλλων πράξεων των διοικητικών οργάνων, θεωρούνται ακυρωτικές διαφορές υπαγόμενες στο ΣτΕ³⁵.

²⁹ ΣτΕ 1457/1987, Δ 18,779.

³⁰ Κ. Παναγόπουλος, Δ 18,781.

³¹ Υπέρ αυτής της άποψης βλ. Κ. Μπέη, Δικονομία των Ιδιωτικών διαφορών, 1999, σελ. 241 καθώς και Κ. Κεραμέως, Αστικό Δικονομικό Δίκαιο, 1986 και Ν. Σοϊλεντάκη, Τα διοικητικά δικαστήρια ως Εκλογοδικεία, 1986, σελ.11

³² ΔΕφΑθ 1948/1987, ΔΔ 1990,706, ΤρΔιοκΠρΑθ 411/1987, ΕΔΚΑ 1988,481

³³ ΑΕΔ 23/90, ΔΔ 1990,686

³⁴ ΣτΕ 5039/1995, Δ 27,849

³⁵ ΜονΔιοκΠρΝαυ 123/87, ΔΔ 1989,119, ΜονΔιοκΠρΠατ 11/94, ΔΔ 1994,629

Τη διάκριση υιοθέτησε και ο νέος Κώδικας Διοικητικής Δικονομίας στο άρθρο 267³⁶. Ωστόσο, σύμφωνα με μέρος της θεωρίας αυτή η διάκριση είναι αδικαιολόγητη. Αφού τα τακτικά δικαστήρια μπορούν να αποφασίζουν για το μείζον, την εκλογή των δημάρχων ή των κυρίων οργάνων των ν.π.δ.δ. ποιος είναι ο λόγος να μην μπορούν να αποφασίσουν και για το έλασσον, δηλαδή το κύρος των εκλογών των δευτερευόντων οργάνων. Αυτό θα μπορούσε να εξηγηθεί μόνο ίσως από την τάση του ΣτΕ « να ανακαλύπτει μια κατηγορία διοικητικών διαφορών ακυρώσεως δίπλα σε κάθε κατηγορία διοικητικών διαφορών ουσίας» με ό,τι αυτό συνεπάγεται (οικονομική επιβάρυνση, έκδοση απόφασης μετά την πάροδο ετών)³⁷, με αποτέλεσμα να παγιδούνται οι διάδικοι εξαιτίας της στενής συνάφειας των κατηγοριών των διαφορών, λογική που έρχεται σε αντίθεση με την συνταγματική επιταγή για πληρέστερη δικαστική προστασία (άρθρο 20 παρ. 1 Σ)³⁸ εάν όχι και προς το άρθρο 6 ΕΣΔΑ.

Αντίθετα, οι προπαρασκευαστικές και οι μετεκλογικές πράξεις εξακολουθούν να υπάγονται, σύμφωνα με τον ΔΚΚ, σε δικαστήρια διοικητικές αρχές και όργανα που προβλέπονται απ' αυτόν³⁹. Ωστόσο τα διοικητικά δικαστήρια μπορούν να ασκούν κύριο ή παρεμπίπτοντα έλεγχο.

Έτσι, μετά από την ισχύ του ν.1406/1983 θα πρέπει να διακρίνουμε τα εξής:

α) Αν δεν ασκηθεί ένσταση κατά του κύρους των εκλογών, γίνεται επικύρωση του εκλογικού αποτελέσματος με δικαστική μεν απόφαση, δίχως όμως αίτημα δεσμευτικής διάγνωσης ορισμένης έννομης συνέπειας, σε μια διαδικασία που έχει πολλά κοινά σημεία με τις υποθέσεις εκούσιας δικαιοδοσίας.

Στην περίπτωση που ασκηθεί έφεση στα διοικητικά δικαστήρια κατά της επικυρωτικής απόφασης του πολιτικού δικαστηρίου, αυτή θα μπορούσε να χαρακτηριστεί ως μη γνήσιο ένδικο μέσο, ως υποκατάστατο της προσφυγής, φαινόμενο που δεν είναι άγνωστο, κατά τα άλλα, στο ελληνικό διοικητικό δικονομικό δίκαιο.

β) Αν ασκηθεί ένσταση κατά του κύρους των δημοτικών, νομαρχιακών εκλογών ή εκλογών ν.π.δ.δ. αρμόδια, και σύμφωνα με τον ΚΔΑ, είναι πλέον τα τακτικά διοικητικά δικαστήρια.

Συγκεκριμένα, αν πρόκειται για εκλογή σε νομαρχιακή αυτοδιοίκηση ή δήμο, αρμόδιο είναι το τριμελές πρωτοδικείο, ενώ αν πρόκειται για εκλογή σε κοινότητα το μονομελές, στο δεύτερο δε βαθμό το τριμελές εφετείο ή το τριμελές πρωτοδικείο, αντίστοιχα (α.245).

³⁶Ε. Σηλιωτόπουλος, Εγχειρίδιο Διοικητικού Δικαίου, σελ. 611

³⁷ Σχόλιο Δ. Μπαρδούτσου στην αποφ. Τριμ.Διοκ.Πρ.Αθ. 17184/1995,ΔΔ, 1996,192.

³⁸ Ν.Σοϊλεντάκη, Νομαρχιακές και Δημοτικές Εκλογικές Διαφορές,1997, σελ .36. Τα ίδια ερωτήματα θέτει και ο Β Καρακώστας στις παρατηρήσεις του στην αποφ. ΣτΕ 5039/1995, Δ 27,849.

Όσον αφορά στις διαφορές που αναφέρονται κατά την εκλογική διαδικασία για την άμεση ανάδειξη των αιρετών οργάνων των ν.π.δ.δ., καθ' ύλην αρμόδιο είναι το τριμελές πρωτοδικείο και στο δεύτερο βαθμό το τριμελές εφετείο(α. 268).

VI. Η δικονομία των εκλογικών διαφορών

1. Οι εφαρμοστέες διατάξεις

α. Πριν την ισχύ του Κώδικα Διοικητικής Δικονομίας

α-1) Επί δημοτικών και νομαρχιακών εκλογών

Η εκδίκαση των εκλογικών διαφορών από τις δημαρρεσίες ρυθμιζόταν από τα άρθρα 82-87 του πδ 410/1995, καθώς και από το ν. 1406/1983 και το πδ 458/1985(άρθρ.16).

Το άρθρο 78 του πδ 410/1995 όριζε ότι για την εκδίκαση των ενστάσεων εφαρμόζονται αναλόγως οι γενικές διαδικαστικές διατάξεις και οι διατάξεις περί εκδικάσεως των ενστάσεων κατά του κύρους των βουλευτικών εκλογών του νόμου 345/1976(περί ΑΕΔ).Όπου γίνεται παραπομπή σε διατάξεις του ΚΠολΔ , νοούνται οι αντίστοιχες διατάξεις του άρθρ. 4 του 1406/1983.

Συγκεκριμένα, κατά την εκδίκαση των διαφορών περί το κύρος των δημοτικών και κοινοτικών εκλογών, εφαρμόζονταν κατά πρώτο λόγο οι διατάξεις του ΑΚΚ και συγκεκριμένα οι διατάξεις των 73 έως 73ζ του πδ 323/1989(όπως οι διατάξεις αυτές συμπληρώθηκαν με το α. 1 του ν. 1900/1990).Ακολουθούσαν οι ειδικές διατάξεις των άρθρων 24 έως 34 του ν. 345/1976 και οι γενικές διαδικαστικές διατάξεις των άρθρων 7 έως 23 του ίδιου νόμου. Ωστόσο δεν επρόκειτο περί γνήσιας αναλογίας αλλά για εφαρμογή των διατάξεων περί ΑΕΔ στο δικονομικό σύστημα των διοικητικών δικαστηρίων. Σε περίπτωση υπάρξεως κενού από την αναλογική εφαρμογή των διατάξεων του ν. 345/1976, εφαρμόζονταν συμπληρωματικά οι διατάξεις του πδ 341/1978 και του ΚΦΔ που μνημονεύονται στο άρθρ.4 του ν. 1406/1983⁴⁰.

Τέλος περί νομαρχιακών εκλογικών διαφορών εφαρμόζόταν το πδ 30/1996(Κώδικας Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης).

α-2) Επί αρχαιρεσιών

Στην εκδίκαση των διαφορών που αναφέρονται από τη διεύρεια εκλογών για την ανάδειξη οργάνων διοικήσεως ν.π.δ.δ. εφαρμόζονται κατ' αρχήν οι ειδικές δικονομικές

³⁹ ΑΕΔ 23/90, ΔΔ 1990, 686,ΠολΠρΚαβ 50/1990, Δ 21,673

διατάξεις του οικείου νομικού προσώπου ενώ σε περίπτωση που αυτές εμφανίζουν κενά οι διατάξεις του ΔημΚοινΚ. Ακολουθούν οι διατάξεις του Κώδικα περί ΑΕΔ, στον οποίο παραπέμπει ο ΔημΚοινΚ και τελευταίες εφαρμόζονται οι διατάξεις του π.δ. 341/1978 και του ΚΦΔ, κατόπιν παραπομπής του άρθρου 4 ν. 1406/1983⁴¹.

β. Κατά τον Κώδικα Διοικητικής Δικονομίας

β-1) Γενικά

Ο Κώδικας Διοικητικής Δικονομίας (που ψηφίστηκε με τον ν. 2717/1999) απλοποίησε σε μεγάλο βαθμό την πολύπλοκη κατάσταση, χωρίς όμως να λύσει οριστικά το πρόβλημα.

Έτσι και μετά την ψήφισή του εξακολουθούν να υφίστανται περισσότερες από μια δικονομίες. Οι διατάξεις του Κώδικα αφορούν μόνο στα τακτικά διοικητικά δικαστήρια και δεν διέπουν ούτε τις ακυρωτικές διαφορές που δικάζονται από το Διοικητικό Έφετείο κατ' άρθρο 1ν. 702/77, ούτε τις διαφορές που δικάζονται από το Συμβούλιο της Επικρατείας κατά το πδ 18/89. Ο εφαρμοστής και ερμηνευτής του δικαίου για μια φορά ακόμη είναι αναγκασμένος να αναζητά την ειδική νομοθεσία για να βρει τις εφαρμοστέες διατάξεις.

β-2) Στις εκλογικές διαφορές επί των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης.

Η διαδικασία που ακολουθείται στις διαφορές που προκύπτουν κατά τις εκλογές για την ανάδειξη των αιρετών οργάνων όλων των βαθμών τοπικής αυτοδιοίκησης, προβλέπεται στο δεύτερο μέρος του ΚΔΔ, στις υπό τον Πρώτο Τίτλο, ρυθμίσεις των άρθρων 244-266. Συμπληρωματικά, και όπου υπάρχουν κενά, εφαρμόζονται οι διατάξεις του πδ 410/1995, εκτός από τα άρθρ. 78 παρ.2, 80 παρ. 2, 81 παρ.1, 82, 83, 84 παρ.1 τα οποία έχουν καταργηθεί. Επίσης, οι διατάξεις του πδ 30/1996, ενώ έχουν καταργηθεί τα άρθρ. 38, 40 παρ.1 και 3, 41, 42 παρ. 1 του ιδίου διατάγματος. Τέλος, εφαρμογή έχουν τα άρθρ. 8- 16, 18, 20, 23- 25, 27- 36 του πδ 345/1976 (περί ΑΕΔ), τα άρθρ. 116, 117 παρ.2 πδ 92/1994 καθώς και το αρθρ. 1 παρ. 2 εδ. ζ

⁴⁰ ΣτΕ 5146/95 ΔΔ 8/189

⁴¹ ΤρΔΠρΑθ 17184/1995, ΔΔ 8,192

του ν 1406/1983. Κατά τα λοιπά εφαρμόζονται αναλόγως οι γενικές διατάξεις του Πρώτου Μέρους.

β-3) Επί αρχαιρεισιών.

Τα άρθρα 267-272 του ίδιου τμήματος εφαρμόζονται στις διαφορές από την άμεση ανάδειξη των αιρετών οργάνων των ν.π.δ.δ., ενώ το άρθρ. 272 ορίζει ότι ανάλογη εφαρμογή έχουν τα άρθρα του Πρώτου Τίτλου για τους ΟΤΑ και οι γενικές διατάξεις του Πρώτου Μέρους.

V. Η εκλογική δίκη

1. Οι γενικές αρχές που τη διέπουν

Το σύστημα παροχής δικαστικής προστασίας οφείλει πρωτίστως να εξυπηρετεί τις δύο θεμελιώδεις αρχές που πρέπει να διέπουν κάθε δίκη, τις αρχές της ταχύτητας και της ορθότητας⁴².

Οι σύντομες προθεσμίες (5 ημερών) που προβλέπονται για την άσκηση των ένδικων βοηθημάτων και μέσων, σκοπό έχουν να επιλύσουν όσο το δυνατό συντομότερα ,κάθε αμφισβήτηση περί της εκλογής , ώστε να εξασφαλιστεί η ομαλή λειτουργία του ν.π.δ.δ.. Αυτό το σκοπό έχει και η αρχή της αυτεπάγγελτης προόδου της δίκης, ενώ η αρχή της τήρησης της προδικασίας στοχεύει στο να προσδιορισθεί εξ αρχής το αντικείμενο της δίκης και να δοθεί έτσι η δυνατότητα στον αντίδικο καλύτερης προετοιμασίας και υπερασπίσεως.

Ο ΚΔΑ ενσωματώνει πλέον στο κείμενό του, τις θεμελιώδεις αρχές στα άρθρα 33-43 του πέμπτου μέρους. Πρόκειται για τις αρχές της δημοσιότητας των συνεδριάσεων, της ευπρεπούς διατύπωσης των δικογράφων, της ισότητας των διαδικών , της εκατέρωθεν ακρόασης, της έγγραφης και προφορικής διαδικασίας, της ειδικής αιτιολογίας και δημοσίευσης των αποφάσεων και της καλόπιστης διεξαγωγής της δίκης.

Η έναρξη της δίκης και ο αρχικός προσδιορισμός του αντικειμένου της ανήκει στην πρωτοβουλία των διαδικών , ενώ η προώθηση της δίκης , ο έλεγχος των διαδικαστικών προϋποθέσεων και εν μέρει η συλλογή των αποδείξεων «για τη διακρίβωση της αλήθειας και την ταχύτερη έκδοση της απόφασης» ανήκει στην πρωτοβουλία του δικαστηρίου (άρθρ.33). Ισχύει δηλαδή το ανακριτικό σύστημα, ταυτόχρονα βέβαια με το συζητητικό, σύστημα που

⁴² Ν. Σοϊλεντάκη, Τα διοικητικά δικαστήρια ως εκλογοδικεία, 1986, σελ. 27.

παρέχει στενότερα περιθώρια, εν σχέσει με την πολιτική δίκη, στις προσπάθειες παρέλκυσης της δίκης και δόλιας συμπεριφοράς⁴³.

2. Το αντικείμενό της

Το αντικείμενο της εκλογικής δίκης, όπως το αντικείμενο κάθε δίκης, αποτελεί γενικότερη έννοια του δικονομικού δικαίου, που καθορίζεται από το νομοθέτη και δεν υπάρχει πριν απ' αυτόν⁴⁴.

Το εκλογικό αποτέλεσμα μπορεί να αμφισβητηθεί και να ακυρωθεί ή να μεταρρυθμιστεί δικαστικά εφόσον σύμφωνα με την εκλογική νομοθεσία τα πρόσωπα που έχουν εκλεγεί δεν είχαν τα νόμιμα προσόντα ή είχαν κώλυμα εκλογιμότητας ή εφόσον διαπιστώνεται παράβαση του νόμου ή πλημμέλεια της εκλογής (άρθρ.246 ΚΑΔ).

Η παράβαση νόμου μπορεί να προκύψει κατά την προεκλογική διαδικασία, τη διαδικασία κατά την ημέρα διεξαγωγής των εκλογών ή και μετεκλογικά.

Ωστόσο ο νομοθέτης, σεβόμενος τις αρχές της μυστικής και ανόθευτης ψηφοφορίας, θεωρεί ότι δεν μπορεί να επιφέρει την ακύρωση του εκλογικού αποτελέσματος κάθε παράβαση νόμου, αλλά μόνο εκείνη που επηρεάζει καθοριστικά την τελική έκβαση του αποτελέσματος⁴⁵.

3. Τα ένδικα βοηθήματα και μέσα

Πριν από τον ν.1406/1983, ενόψει και του ζητήματος της δυνατότητας άσκησης αναίρεσως κατά των αποφάσεων των πολιτικών δικαστηρίων που δικάζαν ως εκλογοδικεία, η νομολογία θεωρούσε ότι ο ΔΚΚ καθόριζε περιοριστικά τα ένδικα μέσα και βοηθήματα⁴⁶. Αυτά ήταν τα εξής :η ένσταση, η αίτηση του άρθρ. 86 πδ 933/1975 (το μεταγενέστερο άρθρ. 73 πδ 323/1989), η αίτηση διορθώσεως και ερμηνείας και η έφεση.

Μετά τη μεταφορά του ελέγχου των εκλογών στη δικαιοδοσία των διοικητικών δικαστηρίων, ο κύκλος των ένδικων μέσων διευρύνθηκε.

⁴³ Π.Δαγτόγλου, Διοικητικό Δικονομικό Δίκαιο, 1994. Η αρχή της καλόπιστης διεξαγωγής της δίκης προβλεπόταν παλιότερα στο άρθρ.44 παρ.1 ΚΦΔ.

⁴⁴ Ν. Σοϊλεντάκη, Νομαρχιακές και Δημοτικές εκλογικές διαφορές,1997, σελ.101

⁴⁵ ΣτΕ 4107/1987, ΔΔ 1989,657

⁴⁶ ΑΠ 622/81, ΝοΒ 30,223

Σύμφωνα με το άρθρ. 95 παρ.1 Σ , όλες οι τελεσίδικες αποφάσεις των διοικητικών δικαστηρίων μπορούν να προσβληθούν δι' αναρρέσεως ενώπιον του Συμβουλίου της Επικρατείας. Κατά παραπομπή των άρθρ. 4 και 6 του ν.1406 στο 341/78, εφαρμόζονται τα άρθρα 65,77,78 και 79 αυτού, που προβλέπουν την άσκηση ανακοπής ερημοδικίας, αναθεώρησης και αναρρέσεως ενώ η άσκηση τριτανακοπής αποκλείεται σύμφωνα με τον ν.345/76. Σύμφωνα με άλλη άποψη, ωστόσο, ο κύκλος των μέσων διευρύνθηκε μόνο μέσω της αναρρέσεως⁴⁷.

Το άρθρ.261 του ΚΑΔ, προσθέτει στα ήδη προβλεπόμενα μέσα της ανακοπής ερημοδικίας, της έφεσης, της αίτησης αναθεώρησης, της τριτανακοπής, της αίτησης διόρθωσης ή ερμηνείας και την άσκηση της τριτανακοπής.

V. Η ένσταση

1. Η έννοια

Η ένσταση αποτελεί το κυρίως ασκούμενο ένδικο βοήθημα με το οποίο μπορεί να αμφισβητηθεί το κύρος της εκλογικής δίκης . Ο όρος ταυτίζεται με το κύριο εισαγωγικό βοήθημα της διοικητικής δίκης ,την προσφυγή και δεν έχει σχέση με τον αντίστοιχο όρο της πολιτικής δικονομίας. Είναι ο όρος που χρησιμοποιείται ανέκαθεν στην εκλογική νομοθεσία και στο Σύνταγμα.⁴⁸

2. Οι προσβαλλόμενες πράξεις

Η ένσταση ασκείται, εντός 5 ημερών, κατά των πράξεων με τις οποίες εξάγεται το αποτέλεσμα της εκλογής και ανακηρύσσονται οι επιτυχόντες ή οι επιλαχόντες, σύμφωνα με την ισχύουσα νομοθεσία για τα επιμέρους ν.π.δ.δ.(άρθρ. 269 παρ. 2).

Η ένσταση ασκείται παραδεκτώς έστω και αν προβλέπεται η προηγούμενη άσκηση ενδικοφανούς προσφυγής. Σύμφωνα με τη νομολογία, η πρόβλεψη ελέγχου των αποφάσεων των διοικητικών συμβουλίων από τον αρμόδιο Υπουργό δεν καθιερώνει ενδικοφανή

⁴⁷ Ν. Σοϊλεντάκη, Νομαρχιακές και Δημοτικές εκλογικές διαφορές,1997.Κατά τον συγγραφέα, η εκλογική δίκη ,λόγω της ταχύτητας που τη διέπει , αποτελεί ειδική διαδικασία που αποκλείει την άσκηση ένδικων βοηθημάτων και μέσων όπως η τριτανακοπή, η ανακοπή ερημοδικίας και η αναθεώρηση.

⁴⁸ Στα άρθρα 58, 100 παρ. 1 και 115 Σ

προσφυγή⁴⁹. Αν όμως ασκήθηκε προσφυγή, η ένσταση πρέπει να ασκηθεί κατά της απόφασης που εκδόθηκε ή της τεκμαιρόμενης απόρριψής της.

3. Ένεργητική και παθητική νομιμοποίηση

Ενιστάμενος μπορεί να είναι μόνο εκλογέας, μέλος του οικείου ν.π.δ.δ. (άρθρ. 270 ΚΑΑ) και ποτέ το Δημόσιο⁵⁰. Ειδικότερο έννομο συμφέρον δεν απαιτείται, αρκεί ο αιτών να επικαλείται ένα νόμιμο λόγο ακυρότητας της εκλογής⁵¹.

Ο καθ' ου η ένσταση, αντίθετα μ' ό,τι ισχύει στις δημοτικές και κοινοτικές εκλογές, είναι το ν.π.δ.δ..

4. Πλειονότητα διαδικών

α) Παρέμβαση

Στη δίκη ενώπιον του Πρωτοδικείου μπορεί να παρέμβει προσθέτως, όποιος έχει έννομο συμφέρον (άρθρ.255).

Η παρέμβαση ασκείται υπέρ οποιουδήποτε από τους κύριους διαδίκους, με δικόγραφο που κατατίθεται στη γραμματεία του δικαστηρίου όπου εκκρεμεί η ένσταση και επιδίδεται, με φροντίδα του παρεμβαίνοντος, στους υπόλοιπους διαδίκους το αργότερο τρεις μέρες πριν την πρώτη δικάσιμο.

Ο παρεμβαίνων έχει δικαίωμα να ασκεί όλα τα ένδικα μέσα, και να επιχειρεί όλες τις διαδικαστικές πράξεις, αρκεί να μην έρχονται σε αντίθεση με τον υπερού η παρέμβαση.

Αυτοί των οποίων αμφισβητείται η εκλογή ή η ανακήρυξη καθώς και αυτοί που μπορεί να επηρεαστούν από την απόφαση μπορεί να ασκήσουν παρέμβαση υπέρ του Δημοσίου για τη διατήρηση της προσβαλλόμενης πράξης, χωρίς να τηρήσουν την προηγούμενη διαδικασία με απλή προφορική δήλωση στο ακροατήριο.

β) Ομοδικία

Το άρθρο 262 παραπέμπει ως προς την ομοδικία στα άρθρα 115 έως 125.

Περισσότεροι μπορούν ν' ασκήσουν με κοινό δικόγραφο ένσταση κατά της ίδιας πράξης.

⁴⁹ ΔεφΑθ 1948/1987, ΔΔ 1990,707.

⁵⁰ ΑΕΔ 92/1991, ΔΔ 4, 366

⁵¹ ΑΕΔ 25/1994, ΔΔ 7, 343

Σε αντίθεση, μάλιστα με προηγούμενη ρύθμιση που είχε έντονα επικριθεί, το δικαστήριο διατάσσει το χωρισμό των ενστάσεων αν δε συντρέχουν οι προϋποθέσεις της ομοδικίας και ο εν λόγω ομόδικος μπορεί να ασκήσει εκ νέου ένσταση που θεωρείται ότι ασκήθηκε την ημέρα κατάθεσης του κοινού δικογράφου.

Αντίστοιχα, η συνεκδίκηση περισσότερων ενστάσεων αποτελεί δυνητική ευχέρεια και όχι υποχρέωση του δικαστηρίου (άρθρ. 125).

4. Τρόπος άσκησης

Ως προς τον τρόπο άσκησης της ένστασης, το άρθρο 272 παραπέμπει στις διατάξεις που ισχύουν για τους ΟΤΑ και στις διατάξεις του Πρώτου Μέρους. Η ένσταση ασκείται με δικόγραφο που κατατίθεται, μαζί με τρία αντίγραφα, στην αρχή που εξέδωσε την προσβαλλόμενη πράξη. Το άρθρο 251 ορίζει ότι το δικόγραφο πρέπει, εκτός από τα στοιχεία που αναφέρονται στο άρθρο 45, να αναφέρει απαραίτητα και με σαφήνεια συγκεκριμένους λόγους, να έχει ορισμένο αίτημα και να μνημονεύει με ακρίβεια το ν.π.δ.δ. κατά του οποίου στρέφεται, τους εκλογικούς συνδυασμούς και τους επικεφαλής τους, καθώς και τα πρόσωπα των οποίων αμφισβητείται η εκλογή. Η έλλειψη, ωστόσο της αναφοράς των συγκεκριμένων προσώπων κατά των οποίων στρέφεται η ένσταση, σύμφωνα με τη νομολογία⁵² και το άρθρο 46 επιφέρει την ακυρότητα του δικογράφου μόνο αν η ταυτότητα των διαδικών που νομιμοποιούνται παθητικά δεν μπορεί να συναχθεί σαφώς από το περιεχόμενο του δικογράφου. Επομένως, ο ισχυρισμός ότι η ένσταση πρέπει να στρέφεται πανηγυρικά κατά συγκεκριμένων διαδικών, είναι αβάσιμος⁵³.

Η προαναφερόμενη αρχή πρέπει να διαβιβάσει χωρίς καθυστέρηση τις ενστάσεις και τα σχετικά έγγραφα, στο αρμόδιο διοικητικό δικαστήριο.

5. Η προδικασία.

Στην προδικασία (άρθρ. 253) περιλαμβάνονται ο ορισμός δικασίμου και εισηγητή-δικαστή, ο οποίος φροντίζει για τη συγκέντρωση των απαραίτητων για την υπόθεση στοιχείων. Η επίδοση του δικογράφου γίνεται με τη φροντίδα του ενιστάμενου το αργότερο επτά μέρες

⁵² ΣτΕ 5146/95, ΔΔ 8,189

⁵³ ΔεφΑθ 1948/1987, ΔΔ 1990, 707, που έκρινε ότι η ένσταση δεν χρειαζόταν να στρέφεται κατά των εκλεγέντων και του Οδοντιατρικού Συλλόγου, αφού εφαρμόζονταν οι ειδικές διατάξεις για τις εκλογές στους οδοντιατρικούς συλλόγους.

πριν από την πρώτη δικάσιμο. Η κοινοποίηση που ρητά προβλέπει πλέον ο ΚΔΔ θεωρείται σύμφωνη προς την επιταγή του άρθρ. 20 παρ. 1, που καθιερώνει την παροχή δυνατότητας ακροάσεως του αντιδίκου και αποδείξεως των ισχυρισμών του.

7. Η κύρια διαδικασία

Η κύρια διαδικασία περιλαμβάνει τη συζήτηση στο ακροατήριο και την έκδοση της απόφασης. Η συζήτηση είναι προφορική και διεξάγεται κατ' αντιμωλίαν όλων των παριστάμενων διαδίκων⁵⁴. Η ερημοδικία των διαδίκων δεν ασκεί επιρροή, εφόσον βέβαια έγιναν οι κοινοποιήσεις (άρθρ. 254 παρ.2). Κάθε διάδικος μπορεί να υποβάλει στη γραμματεία του δικαστηρίου υπόμνημα το αργότερο μέσα σε δύο μέρες μετά τη συζήτηση. Τέλος τα έγγραφα και οι μαρτυρικές καταθέσεις που πρέπει να υποβληθούν προαποδεικτικώς, προσάγονται στο δικαστήριο πριν από τη συζήτηση.

8. Η αντένσταση

Οι καθ' ων η ένσταση διάδικοι μπορούν να ασκήσουν αντένσταση, το αργότερο τρεις μέρες πριν από την πρώτη δικάσιμο. Προϋπόθεση για την άσκηση αντενστάσεως είναι φυσικά η προηγούμενη άσκηση ένστασης, σε αντίκρουση της οποίας ασκείται και η πρώτη.

Η συνεκδίκαση της ένστασης και της αντένστασης είναι υποχρεωτική, ενώ σε περίπτωση που η ένσταση απορριφθεί ως απαράδεκτη ή ο ενιστάμενος παραιτηθεί απ' αυτήν, απορρίπτεται και η αντένσταση. Αντίθετα, αν η ένσταση απορριφθεί για ουσιαστικούς λόγους, το παραδεκτό της αντένστασης δεν επηρεάζεται (άρθρ. 256§ 6).

---

⁵⁴ Φαίνεται ότι καταργήθηκε η διάταξη του άρθρ.14 παρ.1 εδαφ.β' του ν .345/1976, σύμφωνα με την οποία επιτρεπόταν τόσο η αυτοπρόσωπη παράσταση όσο και η παράσταση δια ή μετά πληρεξούσιου δικηγόρου.

9. Η δικαστική απόφαση

Η απόφαση του διοικητικού δικαστηρίου είναι αποτελέσματα ασκήσεως δικαιοδοτικής λειτουργίας σε αντίθεση προς την απόφαση των πολιτικών δικαστηρίων που επικυρώνει το αποτέλεσμα της εκλογής.

Η λήψη και δημοσίευση της δικαστικής απόφασης διέπεται από τα άρθρα 259 και 260 ΚΑΔ.

α. Η ακύρωση της εκλογής

Κατά τον ΚΑΔ, το δικαστήριο ακυρώνει την εκλογή αν διαπιστώσει ότι υπάρχει παράβαση νόμου ή πλημμέλεια (άρθρο 259§1) ή τα πρόσωπα που εξελέγησαν δεν είχαν τα νόμιμα προσόντα ή είχαν κάποιο κώλυμα εκλογιμότητας (άρθρο 259§2).

Στην πρώτη περίπτωση το δικαστήριο προβαίνει στην ακύρωση της εκλογής μόνο αν η πλημμέλεια ή η παράβαση είναι δυνατό να ασκήσει επιρροή στο συνολικό αποτέλεσμα.. Η ακύρωση μπορεί ν' αφορά ολόκληρη την εκλογή ή μόνο την αρχική.

β. Η μεταρρύθμιση της εκλογής

Αν κατά την εκδίκαση της ένστασης το δικαστήριο διαπιστώσει ότι οι εκλεγέντες δεν είχαν τα νόμιμα προσόντα ή ότι είχαν κάποιο κώλυμα εκλογιμότητας, ανακηρύσσει ως εκλεγόμενους τους επόμενους κατά τη σειρά των ψήφων προτίμησης υποψηφίους. Ένώ αν διαπιστώσει εσφαλμένη αρίθμηση των ψήφων, καθορίζει, βάσει των έγκυρων ψήφων και της σωστής αρίθμησης τους, εκείνους που εκλέγονται(259§2).

γ. Η δημοσίευση της απόφασης

Μετά την έκδοση των οριστικών αποφάσεων, το δικαστήριο ανακηρύσσει το εκλογικό αποτέλεσμα, τον επιτυχόντα και τους επιλαχόντες συνδυασμούς ενώ αν συντρέχει περίπτωση έλλειψης προσόντων ή κωλύματος, το δικαστήριο κάνει τη διαπίστωση και το συγκεκριμένο πρόσωπο εκπίπτει αυτοδικαίως από το σχετικό αξίωμα(259§3,4).

Οι οριστικές αποφάσεις πρέπει να δημοσιεύονται το αργότερο μέσα σε είκοσι μέρες. Αναρτώνται από την αίθουσα συνεδριάσεων, για πέντε μέρες.

VI. Συμπεράσματα

- ❖ *Τα νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου διοικούνται από ένα διοικητικό συμβούλιο, τα μέλη του οποίου εκλέγονται ή διορίζονται με διάφορους τρόπους. Η διοίκηση κάθε νομικού προσώπου δημοσίου δικαίου, ρυθμίζεται κατά τρόπο ιδιαίτερο προς τη φύση του και το σκοπό του γι' αυτό είναι δύσκολο να χαραχθούν ενιαίες γραμμές.*
- ❖ *Ο νομοθέτης διαθέτει, ευρεία ευχέρεια να διαμορφώσει το περιεχόμενό του εκλογικού νόμου, αλλά και το κατάλληλο κατά την κρίση του εκλογικό σύστημα. Κι αυτό γιατί ο εκλογικός νόμος είναι αποτέλεσμα πολιτικών επιλογών και των εκάστοτε κοινωνικών συνθηκών. Όμως η άσκηση του δικαιώματος της ψήφου τελεί υπό τις εγγυήσεις του Συντάγματος και συγκεκριμένα υπό τις βασικές αρχές που διέπουν την ψηφοφορία. Πρόκειται για τις αρχές της αμεσότητας, της ισότητας, της καθολικότητας, της μυστικότητας, της προσωπικής άσκησης και της υποχρεωτικότητας.*
- ❖ *Θεμελιώδης είναι και η αρχή της ανόθευτης εκδήλωσης της λαϊκής βούλησης που εισάγει για πρώτη φορά το Σύνταγμα του 1975 με το άρθρο 52, αρχή που όχι μόνο σχετίζεται άμεσα με τις άλλες αρχές της εκλογής αλλά προχωράει και παραπέρα, αποτελώντας εγγύηση για τη διατήρηση του δημοκρατικού πολιτεύματος. Με το άρθρο 52, το Σύνταγμα επιτάσσει στα όργανα της πολιτείας να φροντίζουν να παίρνουν όλα τα πρόσφορα μέτρα και να προβλέπουν τους απαραίτητους θεσμούς που θα εξασφαλίσουν τη γνησιότητα του εκλογικού αποτελέσματος.*
- ❖ *Η εξέλεξη του κύρους των εκλογών, αποτελεί στη χώρα μας έργο των δικαστηρίων αφού η δικαστική εξουσία, κρίθηκε ως η καταλληλότερη να φέρει εις πέρας αυτήν την αποστολή, με διαφάνεια και αμεροληψία.*
- ❖ *Βάσει του άρθρου 94 Σ και του ν. 1406/1983 «περί ολοκλήρωσης της δικαιοδοσίας των διοικητικών δικαστηρίων», οι διαφορές που προκύπτουν κατά τις δημοτικές και κοινοτικές εκλογές και τις αρχαιρεσίες των ν. π.δ.δ., υπάγονται πλέον στα διοικητικά δικαστήρια..*

- ❖ *Η διαδικασία που ακολουθείται στις διαφορές που αναφέρονται κατά την διαδικασία ανάδειξης των αιρετών οργάνων των ν.π.δ.δ., καθορίζεται στα άρθρα 267-272 του Κώδικα Διοικητικής Δικονομίας, ενώ αναλόγως εφαρμόζονται και οι διατάξεις του Πρώτου Τίτλου για τους ΟΤΑ καθώς και εκείνες του Πρώτου Μέρους.*